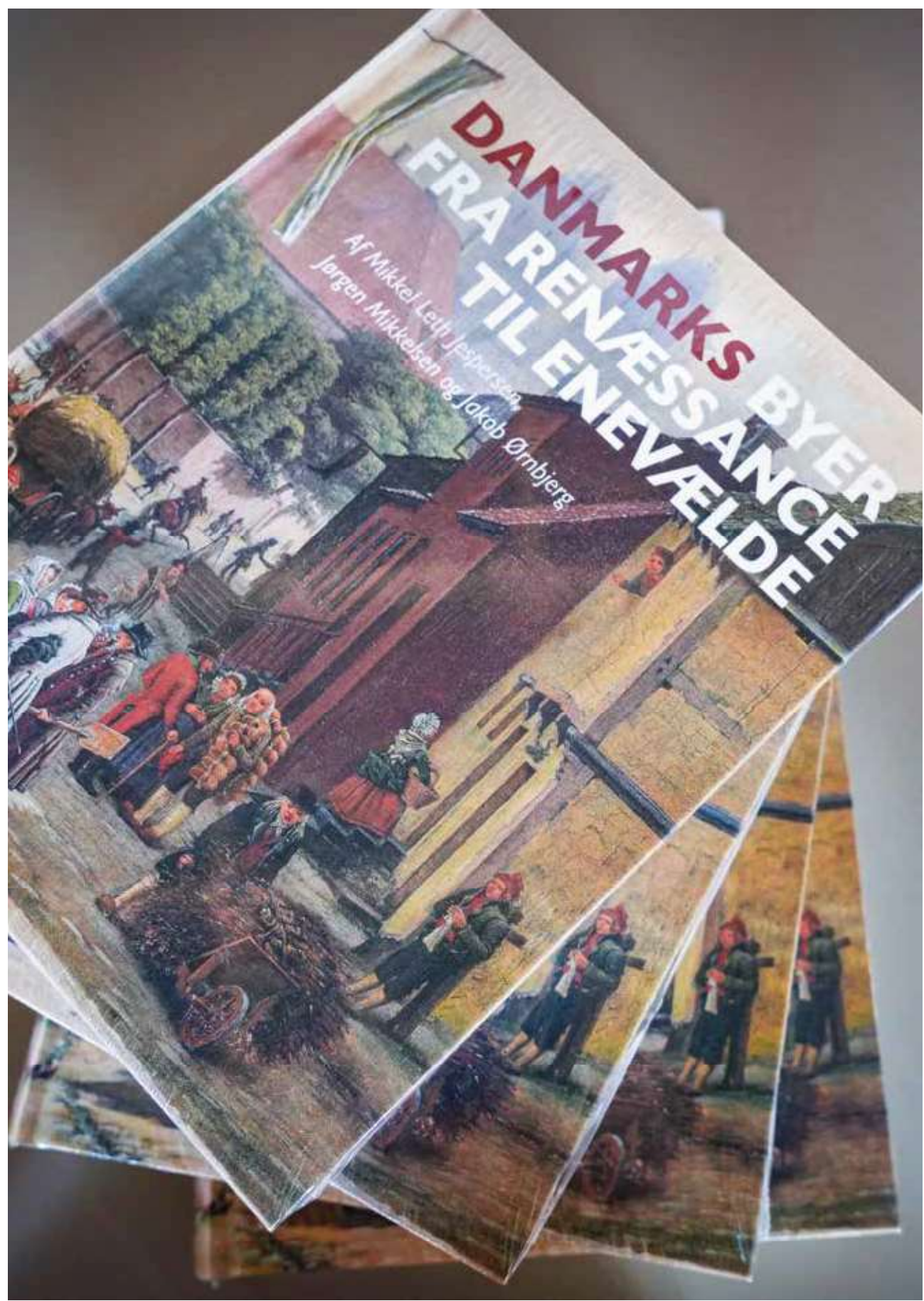

DANMARKS BYER FRA RENÆSSANCE TIL ENEVÆLDE

Af Mikkel Leff Jørgensen
Jørgen Mikkelsen og Jakob Ørnbjerg

Årsberetning for Dansk Center for Byhistorie

Søren Bitsch Christensen

En længe næret drøm gik i opfyldelse, da Den Gamle By og Dansk Center for Byhistorie 22. juni 2023 kunne udgive det store oversigtsværk "Danmarks byer fra renæssance til enevælde". Bogen er på 568 sider og er redigeret af kulturarvschef Jens Toftgaard, Museum Odense, og lektor Mikkel Thelle. Værket er skrevet af Mikkel Leth Jespersen, historiker og afdelingsleder for Kultur og Frivillighed, Tønder Kommune, Jørgen Mikkelsen, seniorforsker ved Rigsarkivet, og Jakob Ørnbjerg, der er historiker og ansat på Læreruddannelsen i Aalborg. Bogen blev udgivet sammen med Aarhus Universitetsforlag. Udgivelsen er støttet af Augustinus Fonden og Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

"Danmarks byer fra renæssance til enevælde" fortæller om byboer, byer og systemet af byer under den danske konge og tegner et mangfoldigt billede af ligheder og variationer, der sætter de enkelte byers historie og nutidens urbane kultur i perspektiv. Bogen er udstyret med mange illustrationer og kort.

Danmarks byer spillede fra Reformationen til industrialiseringen en nøglerolle i grundlæggende forandringer af det danske samfund. Nye, protestantiske institutioner voksede frem sammen med en styrket kongemagt, der midt i perioden blev enevældig. Krige og krise bremsede købstædernes vækst, mens København voksede som hovedstad for den samlede helstat. Da helstaten krakelerede

med Napoleonskrigene (1792-1815), kom København i krise, og provinsbyerne oplevede en opblomstring. Udviklingen formede grundstammen i det system af byer, vi kender i dag.

Bogen er en monografi i sig selv, men den er også en opfølgning på ”Danmarks byer i middelalderen”, som udkom i 2016. Det er planen at følge op med et tredje bind om de moderne danske byer. Udgivelsen blev markeret med en kampagne på hjemmeside og sociale medier, hvor forfatterne blev interviewet. De blev blandt andet på skift stillet spørgsmålet: ”Hvad er kommet mest bag på dig i arbejdet med byhistorien i denne periode?”. Svarene findes på centrets Facebookprofil.

På udgivelsesdagen blev der i Laugssalen i Den Gamle By afholdt et seminar, hvor forfatterne præsenterede temaer fra bogen. På seminaret faldt talen naturligt også på, hvordan en bog om tiden siden 1850 kan beskrives.

Udviklingsspor

Centret har igangsat et arbejde, der skal lægge sporene til dets fremtidige arbejde. I september blev der – igen i Laugssalen – afholdt en workshop med deltagelse af forskere sammenkaldt af vores samarbejdspartnere fra Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet. De præsenterede forskning med byer i centrum fra antropologi, historie og idéhistorie.

Centret har i over tyve år haft en stærk digital platform. På <https://byhistorie.dk/> er der adgang til databaser og præsentationer. I disse år går det hurtigt med, hvordan den historiske forskning inddrager digitale data og kunstig intelligens til at stille spørgsmål til fortiden. Her ønsker vi, at centret fortsat skal gøre sig gældende. For eksempel arbejder mange af landets stads- og lokalarkiver med at bruge kunstig intelligens til at oplære computermødelier i at genkende historisk håndskrift. Det sker med udgangspunkt i frivilliges arbejde med at indskrive danske byråds- og sognerådsprotokoller. De mange protokoller giver vigtig viden om danske byers historie og kan blive et vigtigt omdrejningspunkt for centrets digitale satsning.

Nationale kulturmiljøer

Kulturministeren har i efteråret 2023 nedsat et ekspertudvalg, der skal pege på nationale kulturmiljøer i byer fra middelalderen til midten af 1800-tallet. Centrets bestyrelsesmedlem og konstituerede leder, stadsarkivar Søren Bitsch Christensen, er udpeget til udvalget.

Ekspertudvalget skal fremsætte forslag til udpegning af særligt værdifulde kulturmiljøer i byerne med hovedvægt på bykerner i de middelalderlige købstæder. Formålet er at sikre landets mest værdifulde og velbevarede bymiljøer fra middelalderen til midten af 1800-tallet, så deres bevaringsværdier fortsat vil være tydelige for eftertiden. Opgaven udspringer af de politiske aftaler bag den nye planlov fra 2022.

Organisation

Den daglige ledelse af centret har i 2023 været lagt i hænderne på stadsarkivar Søren Bitsch Christensen, der er konstitueret i stillingen, idet lektor Mikkel Thelle har orlov frem til årets udgang. Søren Bitsch Christensen er desuden adjungeret lektor ved Institut for Kultur og Samfund med byhistorie som særligt område.

Dansk Center for Byhistories bestyrelse består af fem medlemmer. To er udpeget af Den Gamle By. Den ene er museumsdirektør Thomas Bloch Ravn, der er centrets formand. Den anden er stadsarkivar Søren Bitsch Christensen, Aarhus Stadsarkiv. To medlemmer er udpeget af Institut for Kultur og Samfund ved Aarhus Universitet: professor Bjørn Poulsen og institutleder, lektor Marie Vejrup Nielsen, der overtog posten som institutleder i årets løb fra professor Andreas Roepstorff. Det sidste medlem er udpeget af Dansk Komité for Byhistorie, der fungerer som centrets repræsentantskab. Dette medlem er seniorforsker ved Rigsarkivet Jørgen Mikkelsen.